

קישוריות: תיאוריה הלמידה עבור העידן הדיגיטלי.

תקציר

ללמידה בעידן המודרני יש מספר מאפיינים. במהלך החיים אנשים ילמדו תחומים מגוונים, שחלקם אף אינם קשורים אחד לשני. הלמידה הלא פורמאלית מהווה מרכיב משמעותי ביותר של החוויה הלימודית וזאת מפני שהחינוך הפורמאלי כבר אינו כולל בתוכו את מכלול הלמידה. הלמידה מתרחשת במגוון דרכים, למשל, קהילות של פרקטיקה ורשתות אינדיבידואליות, ואף בביצוע של משימות מעשיות. הלמידה היא תהליך מתמשך לאורך החיים. הווה אומר, שלא מתקיימת הפרדה בין פעילויות של עבודה לפעילויות למידה. הטכנולוגיה משפיעה על אופן החשיבה. הפרט והארגון מתפקדים כישויות לומדות ומודגש הצורך בחיבור בין הלמידה האישית ללמידה הארגונית. כמו כן, מתרחש שינוי בתהליכי הלמידה מ-"know-what", ל-"know-how". כמו כן, יש להוסיף "know-where" (היכן ניתן למצוא את הידע הדרוש).

תיאוריות הלמידה הקיימות: ביהביריזם, קוגניטיביזם או קונסטרוקטיביזם, מתייחסות ללמידה כמתרחשת בתוך האדם. אפילו הקונסטרוקטיביזם החברתי הרואה בלמידה תהליך שממוקם בהקשר שם דגש על נוכחות סובייקט בלמידה. תפיסות אלה אינן מתייחסות ללמידה שמתרחשת מחוץ לסובייקט, למשל, ידע שנצבר ומנוהל על ידי כלים טכנולוגיים, או באמצעות תהליכי למידה ארגוניים. כמו כן, תיאוריות הלמידה הקיימות מתייחסות לתהליכי למידה ולא לערך של הנלמד. להבדיל, בעולם המרושת הבחינה של ערך וכדאיות של המידע נדרשת עוד לפני תחילת הלמידה. שפע הידע דורש טיפוח מיומנות של הערכה מהירה. ולכן העלייה בכמות מידע מחדדת את הצורך והחשיבות של מיומנויות, כגון: סינתזה וזיהוי קשרים.

בעידן הדיגיטאלי, תיאוריית הלמידה חייבות להתייחס לטכנולוגיה ולצורך ביצירה של קשרים כפעילויות של למידה. כיום, איננו חווים ורוכשים ידע באופן שהוא נדרש לשם ביצוע פעולה, אלא אנו שואפים להיות מסוגלים לפעול מבנייה של קישורים. תיאוריית הכאוס מבטאת את הלמידה העכשווית והיא מזמנת ריבוי של קשרים. בעוד שתיאוריית הכאוס סבורה כי המשמעות צפונה בתוך הכאוס ועל הלומד להכיר בקשרים הנסתרים הקונסטרוקטיביזם טוען כי הלומד הוא זה שמכוון את המשמעות. כינון המשמעות, יצירת קשרים ועיצוב צורת המידע הופכים להיות למעשה הפעילויות המרכזיות של הלמידה. הקשרים הקיימים ברשת הם קשרים חלשים ורשת אינה מוגדרת רק באמצעות הקשר בין ישויות. רשתות בתחומים שונים מתפקדות כמכלול ולכן שינויי בתוך הרשת משפיע עליהן. בתוך המכלול של רשת צמתים מתחרים אחד בשני, וזאת על מנת לזכות ביותר קשרים. בעולם המרושת הקשרים חיוניים על מנת לשרוד וכך גם לגבי רשת של למידה אישית. צמתים מסוימים מקבלים ערך גבוה יותר מאחרים מה שנותן להם סיכוי גבוה יותר להכרה ולהקניית קשרים נוספים. קישוריות זאת תיאוריית הלמידה שמתבססת על אינטגרציה של המונחים של כאוס, רשת, מורכבות וארגון עצמי.

התקציר מבוסס על המאמר:

Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International journal of instructional technology and distance learning*, 2(1), 3-10.

תיאוריית הקישוריות סבורה כי תהליך הלמידה אינו נמצא לגמרי תחת פיקוחו של הפרט אלא יכול להתרחש גם מחוץ לתלמיד בודד, בארגון או ברשת. היא מתמקדת ביצירת הקשרים בין מערכות מידע שונות, וזאת על מנת להעשיר את המידע ולהפוך אותו למשמעותי יותר.

תיאוריית הקישוריות מאופיינת במספר עקרונות:

1. המידע והידע נשענים על השוני ועל הגיוון בין הדעות;
2. במהלך הלמידה מתרחש תהליך של כינון קשרים בין "צמתים" או מקורות ידע;
3. למידה יכולה להתמקם מחוץ לסובייקט;
4. הקניית מיומנויות למידה והיכולת לדעת חשובה יותר מכמות הידע הנרכש;
5. לימוד מתמשך דורש פיתוח ושימור של הקשרים ברשת;
6. המיומנות העיקרית של הלמידה שיש לטפחה היא יכולת לזהות קשרים - בין תחומים, רעיונות, דעות וכו';
7. ידע חייב להיות מעודכן;
8. קבלת ההחלטות כשלעצה מהווה תהליך של למידה. בחירת נושא הלמידה וכינון המשמעות של המידע מתרחשים בסביבה משתנה;

נקודת המוצא של תפיסת הקישוריות היא הפרט. הידע האישי משולב לתוך הרשת שמשולבת לתוך רשתות ידע של מוסדות וארגונים ומעשירה אותן, והן מעניקות תוכן ללמידה אישית. המעגל של פיתוח ידע (אישי – רשת – ארגון) מאפשר ללומדים להתעדכן בתחומים חשובים, שבעבורם הם יצרו קשרים. חשוב להדגיש כי למונח קישוריות יש השלכות חשובות לא רק בתחום הלמידה אלא גם בתחומים אחרים, למשל, ניהול, תקשורת, עיצוב סביבת למידה ועוד.

לסיכום, ניתן לומר שהיכולת שלנו ללמוד את מה שאנחנו צריכים למחר חשובה יותר מאשר הידע שלנו היום. ככול שכמות הידע הולכת וגדלה, הנגישות, והמיומנויות של הערכה וסינון נעשות חשובות, יותר מבעלות אישית על הידע. תפיסת הקישוריות מהווה דגם של למידה אשר מכיר בשינויים מהותיים שמתרחשים בחברה שבה למידה כבר אינה רק פעילות אינדיבידואלית, פנימית. היא מעניקה למחנכים יכולת להבין מה הן המשימות החדשות ומהן מיומנויות הלמידה החיוניות ללומדים, כל זאת על מנת לצמוח ולהתקדם בעידן הדיגיטלי.